

STRATEGIA NAȚIONALĂ – LEGĂTURA DINTRE IDEALUL NAȚIONAL ȘI INTERESELE NAȚIONALE –

General-maior (ret.) conf. dr. Grudi ANGELOV

*Catedra de Securitate Națională, Facultatea de Tehnologii Informaționale,
Universitatea de Biblioteconomie și Tehnologii Informaționale, Sofia, Bulgaria
10.55535/GMR.2024.4.33*

The report examines the main factors, characteristics and elements of national power, the formulation of national interests and objectives, emphasizing the bridging role of national strategy. The national strategy articulates the ways to achieve national goals, where a connection is made with national power. Therefore, the article focuses on working definitions of national power and national strategy, as well as on the linkages between national power, national interests, and national strategy. In addition, the importance of defining the national interests and goals is depicted.

Keywords: national strategy; national ideal; goals; power; policy;

INTRODUCERE

Încă din zorii secolului al XXI-lea s-au desfășurat numeroase conflicte, inclusiv unul recent, pe pământ european. Cauzele care stau la baza acestor conflicte și confruntările armate (războaie) care rezultă readuc în atenție definiția lui Clausewitz, care afirmă că: „războiul este pur și simplu o continuare a relațiilor politice cu adăugarea altor mijloace” (Clausewitz, 1976, p. 605). Mai târziu, în același capitol, Clausewitz subliniază că „folosim în mod deliberat sintagma <cu adăugarea altor mijloace> pentru că vrem, de asemenea, să lămurim clar că războiul nu oprește în sine comunicarea politică și nici nu o transformă în ceva cu totul diferit” (ib.).

Concluziile care se desprind din aceste două citate sunt că războaiele apar ca o consecință a urmăririi obiectivelor politice într-un cadru strategic. În acest cadru, interesele naționale sunt clar articulate, obiectivele naționale sunt definite în mod explicit, iar instrumentele de putere și resursele statului sunt identificate și mobilizate pentru atingerea acestor obiective. Obiectivele și interesele naționale sunt dinamice și în continuă evoluție. În mod similar, puterea și securitatea națională sunt intrinsec legate de aceste obiective. Astfel, se poate concluziona că puterea servește atât ca mijloc de realizare a intereselor naționale, cât și ca scop în sine.

O expresie obiectivă și o manifestare primară a puterii naționale constă în implementarea strategiei naționale. În schimb, puterea și eficacitatea puterii naționale sunt influențate semnificativ de calitatea strategiei naționale.

Pentru a analiza relația dintre strategia națională, idealul național și interesele naționale, a fost folosită o abordare sistemică. Această abordare utilizează o aplicare ciclică, inversă, a metodelor analitice și sintetice, bazându-se pe descompunerea și agregarea sistemică.

DEFINIȚII DE LUCRU ALE PUTERII NAȚIONALE, STRATEGIEI NAȚIONALE, IDEALULUI NAȚIONAL, INTERESULUI NAȚIONAL

Puterea națională, ca și concept geopolitic, afectează caracteristicile de masă ale statului, care reprezintă suma capabilităților și potențialului acestora. Există multe definiții ale puterii naționale, dar vom folosi doar trei dintre ele, care dezvăluie legătura dintre puterea națională și interesele naționale:

- **Puterea națională** constă în capacitățile materiale și spirituale care există într-o unitate geografică și politică numită stat sau guvern (Hafeznia, 2003, p. 51).

- **Puterea națională** înseamnă capacitatea, potențialul și capabilitatea unei națiuni și a unui stat de a-și folosi resursele materiale și spirituale pentru a-și impune voința de a-și atinge interesele și scopurile naționale (Shuofeng, 1992, p. 102).
- **Puterea națională** poate fi definită ca fiind capacitatea țării de a urmări obiective strategice prin acțiuni intenționate. Ținând cont de aspectele menționate mai sus, puterea națională ar putea fi privită prin două dimensiuni distincte, dar înrudite: o dimensiune externă, care constă în capacitatea națiunii de a influența mediul global prin potențialul său economic, politic și militar, precum și o dimensiune internă, care constă în capacitatea națiunii de a transforma resursele societății în cunoștințe acționabile (Angelov, 2018, p. 87).

Strategia (Wikipedia.org, 2023), derivat din termenul grecesc *στρατηγία*, *stratēgia*, care înseamnă „*artă a conducerii militare, serviciu de comandant militar, comandă etc.*”, se referă la un plan de nivel înalt, conceput pentru a atinge unul sau mai multe obiective în condiții de incertitudine. Importanța sa provine din disponibilitatea limitată a resurselor pentru realizarea respectivelor obiective. Strategia implică, de regulă, stabilirea obiectivelor, identificarea acțiunilor necesare pentru a le îndeplini și mobilizarea resurselor necesare. În esență, strategia conturează abordarea pentru realizarea obiectivelor finale, prin alinierea acțiunilor la resursele disponibile. În mod similar, în studiile organizaționale, definirea strategiei este o responsabilitate-cheie a managementului. O strategie poate apărea ca șablon sau model pentru activitate. Procesul de creare a unei strategii implică practici complexe, cum ar fi planificarea strategică și gândirea strategică.

Comparând cele două definiții, este evident că strategia împărtășește mai multe componente cu doctrina, cum ar fi stabilirea obiectivelor, determinarea metodelor pentru îndeplinirea acestora și alocarea resurselor. Cu toate acestea, strategia este, în general, constrânsă de un anumit interval de timp și se concentrează pe obiective pe termen mai scurt. În esență, strategiile servesc ca instrumente și abordări pentru realizarea intereselor naționale și îndeplinirea obiectivelor generale. Un exemplu al acestui concept în practică este „*Strategia de securitate națională actualizată*”, adoptată în 2018 (Adunarea Națională a Republicii Bulgaria, 2024).

Conceptul de strategie nu este nici simplu, nici universal înțeles. De-a lungul timpului, termenul „*strategie*” a devenit un clișeu, adesea folosit în conversațiile de zi cu zi și în mass-media pentru a se referi, în linii mari, la planuri, concepte, cursuri de acțiune sau viziuni la nivel personal, organizațional și guvernamental. Cu toate acestea, îi lipsește specificitatea în definirea condițiilor în care începe

procesul de dezvoltare strategică, a fundamentului pentru analiza mediului de securitate și a modului în care acești factori influențează identificarea intereselor naționale, politicilor, obiectivelor și mijloacelor de realizare a acestora.

Mai simplu spus, strategia, la orice nivel, este un cadru de obiective, resurse și planuri de acțiune, în limitele de risc acceptabile, concepute pentru a crea rezultate mai favorabile decât ar putea fi în mod natural sau ar putea aduce beneficii terților. O definiție descrie strategia ca „*arta și știința dezvoltării și utilizării instrumentelor puterii naționale pentru a sincroniza și integra modalități de realizare a obiectivelor naționale și multinaționale*”. În timp ce ambele definiții oferă perspective valoroase, niciuna dintre ele nu încapsulează pe deplin rolul și complexitatea gândirii strategice la cele mai înalte niveluri de guvernare. Strategia aspiră la realizarea unei sinergii și a unui echilibru între obiective, concepte și resurse, pentru a spori probabilitatea de succes în politicile guvernamentale și pentru a amplifica impactul acestui succes.

În plus, strategia servește ca un plan cuprinzător pentru a conecta prezentul cu viitorul dorit. La nivel de stat, presupune folosirea unor instrumente specifice de putere – diplomatice, economice, militare și informaționale – pentru îndeplinirea obiectivelor politice, adesea în colaborare sau în competiție cu alți actori care urmăresc obiective potențial conflictuale. În esență, strategia este aplicarea puterii de stat, valorificând resursele naturale și societale, pentru a îndeplini scopurile politice într-un mediu strategic, dinamic și competitiv.

O ipoteză fundamentală a strategiei naționale este că toate statele-națiuni și organizațiile neguvernamentale au interese pe care încearcă să le promoveze. Aceste interese reprezintă stări finale dorite, adesea clasificate ca supraviețuire, prosperitate economică, o ordine globală favorabilă, valori naționale sau de grup durabile. Derivate din aceste categorii largi, interesele sunt modelate de mediul strategic și pot fi rafinate, în continuare, în legătură cu probleme specifice. Elementele puterii naționale servesc drept resurse folosite pentru a proteja sau promova aceste interese.

Idealul național pentru fiecare națiune și stat exprimă marele, supremul scop, care reprezintă un fel de legătură între trecut, prezent și viitor. Idealul este o categorie dinamică, reflectând scopuri și obiective istorice specifice. Același lucru îndreaptă atenția națiunii către unitatea valorilor naționale specifice, relevând, în mare măsură, aspirațiile istorice și aspirațiile națiunii, precum și către formarea ideii proprii vocații.

Idealul național, pe de altă parte, este, de asemenea, baza filosofiei și culturii politice a națiunii, care este baza pentru formarea și păstrarea conștiinței de sine naționale. Este o reflectare unică a diferitelor aspecte ale vieții și activităților

națiunii în termeni politici, militari, economici, culturali și sociali. În mod similar, pe lângă caracteristicile cantitative și calitative posedate, în diferite perioade istorice, au existat purtători de coeficienți de greutate diferiți.

Interesele naționale sunt o funcție dinamică (în schimbare rapidă) a idealului național, reprezentând nevoia generală a națiunii de a-și exprima drepturile și revendicările, prin referire la dezvoltarea sa istorică. Acestea s-ar putea referi la teritorii, populație, monumente culturale, conservarea memoriei istorice, precum și la tot ce ține de îmbunătățirea stării sale spirituale și materiale. Așteptările de la realizarea intereselor naționale sunt exprimate în beneficii.

Interesele naționale, pe de altă parte, sunt căile de realizare a idealului național. Sunt componenta activă care, în funcție de schimbările din mediul de securitate, pot fi modificate și modelate în timp. Pe de altă parte, interesele naționale sunt poate printre cele mai semnificative funcții ale puterii naționale a statului modern.

Conceptul de interes național este folosit de mulți ani de politicieni și oameni de stat ca principal criteriu în evaluarea amenințărilor la adresa existenței și prosperității națiunii, în orice situație de criză, cauzată de schimbările geopolitice, regionale și locale, precum și în analiza și evaluarea acțiunilor adecvate de către stat. Conceptul datează de secole și este asociat, în special, cu formarea și dezvoltarea statului-națiune în secolele al XVI-lea și al XVII-lea. În plus, au existat întotdeauna dificultăți în a ajunge la un acord asupra unei definiții precise a conceptului de interes național. Și astăzi avem lideri politici și militari, diplomați și oameni de știință care vorbesc despre „*interesul național*” în contextul apariției diverselor situații internaționale, fără a-i defini sensul sau criteriile exacte care au stat la baza concluziilor. Sub acest aspect, profesorul Frankel consideră acceptabilă definiția „*interesului național*” oferită de Brookings Institution ca fiind „*scopurile comune și permanente pentru care acționează o națiune*” (Rosenau, 2006, p. 36).

ASPECTE ALE IDEALULUI NAȚIONAL

Idealul național este, așa cum am menționat, o reflectare a celor mai reprezentative aspecte ale vieții și activităților unei națiuni, astfel:

❖ **Aspectele politice** ale idealului național exprimă dorința de dezvoltare a națiunii, unificarea ei și generarea unei puteri naționale suficiente pentru a se declara lumii ca o țară cu putere suficientă. Mai mult, idealul național este baza pentru garantarea independenței naționale, a integrității teritoriale și a suveranității statului, precum și pentru construirea unui stat independent, suveran și puternic. Toate acestea conduc la o creștere a încrederii în sine a națiunii, la îmbunătățirea demnității și mândriei cetățenilor țării, iar, ulterior, după generarea unei puteri

și încrederi în sine suficiente, la creșterea autorității sale internaționale (Nejkova, 2022, p. 75).

❖ **Aspectele economice** sunt o expresie a ambițiilor statului de a asigura bunăstarea fiecărui cetățean în parte, prin îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață, creșterea ocupării forței de muncă pentru tot mai mulți oameni. Creșterea capitalului național duce și la așa-numitul naționalism economic, care este o consecință a creșterii producției naționale și deci a produsului intern brut (PIB), care, la rândul său, duce la creșterea competitivității și calității bunurilor și serviciilor oferite.

❖ **Aspectele militare** reflectă puterea națională a țării și sunt un garant al suveranității și independenței țării. În același timp, ținând cont de situația geopolitică complexă din regiune și din întreaga lume, este necesar ca orice țară să mențină forțe armate capabile să facă față posibilelor provocări dictate de mediul de securitate în schimbare rapidă, să „*garanteze suveranitatea, securitatea și independența țării și să protejeze integritatea teritorială a acesteia*” (Parlamentul, 2007).

❖ **Aspectele geopolitice** stau la baza idealurilor naționale ale fiecărei națiuni. Într-un astfel de context, naționalismul este un factor democratic, precum și un factor de instaurare și menținere a păcii și securității regionale.

❖ **Aspectele culturale** ale idealului național sunt o reflectare directă a dorinței de dezvoltare continuă a națiunii în termeni spirituali și intelectuali. Cultura și educația se numără printre factorii fundamentali pentru formarea și întărirea identității naționale, precum și pentru păstrarea acesteia. Prin urmare, eforturile de îmbunătățire a educației și culturii cetățenilor statului sunt de maximă importanță pentru realizarea idealului național.

Formularea idealului național necesită multă atenție, ținând cont de caracterul distinctiv al epocii la care se referă, pentru a determina căile și mijloacele de realizare a acestuia. Pe de altă parte, pentru realizarea acestui ideal, este necesar ca, la nivel național, liderii să fie responsabili, să definească și să îndeplinească obiectivele statului pe termen scurt și lung, precum și să formuleze interese naționale.

ABORDAREA ISTORICĂ A INTERESELOR ȘI SCOPURILOR NAȚIONALE

Din cele mai vechi timpuri, interesele naționale au determinat relațiile dintre statele dintr-o anumită regiune sau la scară globală. Interesele naționale sunt, așa cum menționam, o funcție dinamică a idealului național, o componentă activă care, în funcție de schimbările din mediul de securitate, poate fi modificată și modelată în timp.

Obiectivele și interesele naționale (Teodosiev, 2022) nu stagnează; prin urmare, ele sunt active și în schimbare. Puterea națională și securitatea națională se numără printre obiectivele naționale pe care guvernele statelor încearcă să le realizeze, cu instrumentele folosite pentru a crește puterea națională. Interesele naționale sunt principala forță motrice a oricărei națiuni și pot fi orientate spre rezolvarea problemelor politice externe și interne.

În funcție de obiectul lor de acțiune, interesele naționale sunt grupate, rațional, ca: politice; economice; culturale; geopolitice etc. Acestea trebuie să sprijine formularea politicilor de implementare a obiectivelor naționale stabilite. De exemplu, interesele naționale bulgare de la eliberare (1878) până astăzi nu au fost dezvoltate corect, sistematic și consecvent, nu numai în ceea ce privește definirea, dezvoltarea și formularea lor, ci și realizarea lor. În dezvoltarea științifică și formularea intereselor naționale, este necesar să se acorde o atenție deosebită dezvoltării istorice a problemelor de importanță națională (Zahariev, 2022) și să se analizeze nevoile de soluționare a acestor probleme și contribuțiile pe care acestea le-ar aduce națiunii, după realizarea lor. Pe de altă parte, este necesar să se extragă lecții, nu numai din succese și realizări, ci și din experiența negativă acumulată în implementarea lor. Istoria noastră este bogată în astfel de exemple negative. Aceste exemple includ acele greșeli care au adus prejudicii cauzei naționale bulgare. Astăzi, numim multe dintre ele absurdități politice ducând la catastrofă națională. Sunt absurdități politice pentru că au fost formulate fără a deriva din idealul național al Bulgariei și fără a defini scopurile naționale. După cum s-a menționat, interesele naționale sunt mijloacele de realizare a idealului oricărei țări și, prin urmare, trebuie îndreptate deplin spre realizarea acestuia. În plus, interesele trebuie să fie derivate din obiectivele naționale și, prin urmare, să fie conducătoare pentru națiune, pentru o perioadă lungă (cel puțin douăzeci și cinci de ani).

Interesele naționale ar trebui să descrie modul în care statul își va îndeplini obiectivele strategice, care ar trebui să fie deschise și să se extindă dincolo de teritoriul țării. Focalizarea intereselor nu trebuie îndreptată către revendicările teritoriale față de țările învecinate sau spre achiziționarea de resurse străine, ci spre menținerea conștiinței naționale de sine a tuturor cetățenilor aflați în afara teritoriului statului. Scopul principal al fiecărei țări ar trebui să fie păstrarea identităților sale naționale și culturale, protecția drepturilor și intereselor cetățenilor, precum și asistența în sprijinirea țării în toate instituțiile internaționale.

Determinarea intereselor naționale este necesar a fi abordată cu un realism moderat, excluzând extremele care conduc la maximalism nejustificat sau la nihilism, care, la rândul lor, pot fi extrem de nocive. Prin urmare, trebuie găsit

un echilibru între nevoile importante și posibilele consecințe dăunătoare care ar decurge din realizarea lor. Determinarea și realizarea intereselor naționale nu ar trebui să fie subordonate prejudecăților politice ale unui partid sau ale unei coaliții de partide, deoarece, de-a lungul anilor, politizarea și extremele politice au lăsat adesea o amprentă negativă asupra determinării și realizării intereselor naționale. Mai mult, în implementarea intereselor naționale, este necesară asigurarea continuității și consecvenței pentru realizarea acestora. Pentru a le realiza, este nevoie de consimțământul național, punând interesele națiunii înaintea intereselor partidelor, facțiunilor și grupurilor individuale.

Pentru a stabili dacă interesele naționale sunt corect formulate, este necesar să se creeze și să se utilizeze criterii. Aceste criterii ar trebui să susțină activitatea elitei politice de conducere pentru a determina:

- în ce măsură contribuie la realizarea idealului național;
- contribuția lor la protejarea libertății și independenței națiunii și statului;
- gradul de risc pentru stat în apărarea consecventă a intereselor naționale formulate.

Prin urmare, din tot ce s-a menționat până acum, se poate concluziona că interesele naționale sunt principala forță motrice a fiecărei națiuni și a oricărui stat. Acestea se bazează pe idealul național și pe scopurile naționale ale statului, determinând politica națională și de stat. Punerea în aplicare a acestora ar trebui să fie prima (principala) sarcină a tuturor liderilor politici, politicienilor și personalităților publice, a căror datorie este să asigure bunăstarea fiecărui cetățean al statului în parte, precum și prosperitatea națiunii.

CONEXIUNILE DINTRE PUTEREA NAȚIONALĂ, INTERESELE NAȚIONALE ȘI STRATEGIE

Puterea națională are capacitatea rară de a se dezvolta și extinde permanent, provocând statele să genereze continuu din ce în ce mai multă putere și, în consecință, să-și îmbunătățească locul în sistemul relațiilor internaționale. Prin urmare, se poate concluziona că puterea națională este, în natură, activă, poate fi adesea văzută ca un scop național și poate fi folosită, de asemenea, ca instrument pentru realizarea obiectivelor naționale.

La formularea unei strategii naționale, unul dintre cele mai importante lucruri este determinarea și definirea corectă a obiectivelor. De prea multe ori, elaborarea strategiei nu beneficiază de suficient timp pentru a lua în considerare obiectivele adecvate în contextul politicii dorite, al intereselor naționale și al mediului de securitate.

Obiectivele și interesele naționale sunt, de asemenea, active și în continuă schimbare. Puterea națională și securitatea națională se numără printre prioritățile naționale pe care guvernele statelor încearcă să le realizeze folosind niveluri de putere națională. Prin urmare, puterea națională ar putea fi văzută atât ca un scop, cât și ca un mijloc de guvernare pentru realizarea obiectivelor și intereselor naționale.

Strategia de securitate națională este atât o formă obiectivă, cât și o manifestare de bază a aplicării puterii naționale. Strategia națională, pe de o parte, este un document strategic al statului pentru prezentarea modalităților de realizare a celui mai eficient model de putere națională, iar, pe de altă parte, implementarea ei este direct dependentă de nivelul puterii naționale.

Cu referire la strategie, s-ar putea spune că, în general, este definită de arta liderilor politici ai unei țări de a lua în considerare capacitățile, oportunitățile și nivelul puterii naționale, pe de o parte, și realizarea intereselor și obiectivelor naționale, pe de altă parte. Ca un pas următor, liderii trebuie să definească și să adopte politici pentru realizarea obiectivelor și intereselor naționale folosind nivelul de putere național atins.

Motivul principal pentru creșterea puterii naționale este lipsa resurselor, deoarece „lipsa resurselor suficiente disponibile pentru realizarea obiectivelor naționale activează motivația de a crește puterea, pentru atingerea acestor obiective.” (Seifzadeh, 1997, p. 144).

CONCLUZII

În concluzie, se poate constata că interesele naționale sunt serioase, ca urmare a evaluării mediului de securitate (global și intern pentru țara respectivă). Pe de o parte, evaluarea puterii naționale este utilizată pentru a analiza mediul de securitate și a determina locul și rolul statului respectiv în relațiile internaționale, influența acestuia pe plan internațional, precum și în procesul de determinare a scopului dorit (interesele și obiectivele naționale). Pe de altă parte, factorii și elementele puterii naționale sunt și mijloacele de realizare a intereselor și scopurilor naționale. Prin urmare, strategia de securitate națională folosește, simultan, pentru evaluarea și analiza mediului de securitate, precum și pentru furnizarea de resurse, îndeplinirea intereselor naționale. Mai mult, se poate concluziona, necondiționat, că strategia este veriga de legătură dintre puterea națională și interesele naționale.

Prin urmare, există o relație triplă între *puterea națională*, *interesele naționale* și *strategia națională*. Calitatea satisfacerii intereselor naționale depinde de nivelul și calitatea puterii naționale a țării. Pentru a stabili o relație între aceste două

variabile, interesele naționale și puterea națională, strategia joacă un rol important ca legătură între aceste două fenomene – puterea și instrumentele sale, pe de o parte, și scopul, pe de altă parte. Prin urmare, se presupune că strategia este arta aplicării puterii naționale pentru realizarea scopurilor naționale (Ib., p. 302).

Precizări privitoare la finanțare: Această activitate a fost susținută prin programul NSP SD, care a primit finanțare de la Ministerul Educației și Științei al Republicii Bulgaria, în baza acordului de bursă de cercetare nr. Д01-74/19.05.2022.

BIBLIOGRAFIE:

1. Angelov, G. (2018). *Conceptual model of the system country-hood – security*. Sofia: Institute of research and development of PhD students, University of Library Studies and Information Technologies.
2. Clausewitz, C., von (1976). *On War*. Indexed Edition. New Jersey: Princeton University Press, 1976, pp. 605, 735.
3. Hafeznia, M. (2003). *Analysis of geopolitical basis of national power of Islamic Republic of Iran*. Tarbiat: Tarbiat Moalem University Press.
4. National Assembly of the Republic of Bulgaria (2007). Конституция на Република България. Sofia: Siela-Soft End Publishing.
5. National Assembly of the Republic of Bulgaria (18 septembrie 2024). Aktualizirana strategiazanatsionalnasigurnostna, file:///C:/Users/User/Downloads/Aktualizirana_strategiya_zanatsionalna_sigurnost_na_Republika_Bulgaria_2018%20(1).pdf, accesat la 6 octombrie 2024.
6. Nejкова, M. (2022). *Grazhdanskoto obshtestvo- faktor na sigurnostta v darzhavata*. Sofia: Avangard Prima.
7. Rosenau, J. (2006). *Study of World Politics: Theoretical and Methodological Challenges*. Abingdon, Oxon OX14 4RN: Routledge Taylor & Francis Group.
8. Seifzadeh, H. (1997). *Theory-Building in International Relations Fundamentals and Paradigms* (13th ed.). Tehran, Iran: Samt publication. Retrieved on 18 September 2024.
9. Shuofeng, H. (1992). *Comprehensive National Power Studies*. Chinese Academy of Social Studies Press.
10. Teodosiev, P. (2022). *Savremenni diplomaticheski sposobi za uregulirane na konflikti i krizisni situatsii*. Pravo i Sigurnost. Burgas: Burgaski svoboden universitet.
11. Wikipedia.org. (26 iunie 2023), <https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%8F>, accesat la 18 septembrie 2024.
12. Zahariev, A. (2022). *Aktualni vaprosi, otnosimi kam obuchenieto v profesionalno napravlenie nacionalna sigurnost*. Akademichni partnyorstva v sferata na natsionalnata sigurnost.